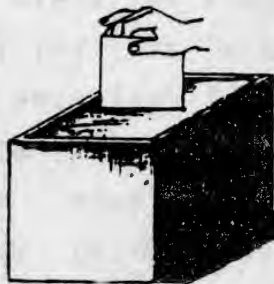

प्रजातन्त्र, महानिर्वाचन र धार्मिक सद्भावना (ग्रामीण मतदाता सचेतन कार्यक्रम)

प्रकाशक

अनौपचारिक क्षेत्र अध्ययन केन्द्र (इन्सेक)
कालिमाटी, काठमाण्डौ

आज हाम्रो देशभरि नै आम चुनावको तहर आएको छ। गाँउ सहर जतातते पार्टी हर आ-आफ्नो उम्मेदवारको पदामा प्रचार गर्न धातेका छन्। नेपालमा मएका ४४ वटा दलहरु तपाईंहरु समक्ष मोट माग्न आइरहेका छन्। प्रजातन्त्रमा यस्ता कामहरु स्वभाविक हुन्छन्। उनीहरु आउदा कस्ता विचारहरु तिर तपाइहरु कहाँ आउनु मन्ने कुरा विचारणिय छन्।

यी कुराहरुलाई विचार गर्दा हामीले किन र कसरी यो देशमा प्रजातन्त्र ल्यायो मन्ने कुरा विर्सनु हुँदैन। २००७ अघि नेपालीहरु माथी हुकुमी शासन तादियो। हुकुमी शासनमा सरकारले गरेका नराम्रा कामको विरोध गर्न हुँदैनथ्यो, विरोधी विचार राख्नेलाई सजाय दिइन्थ्यो, सरकारमा नराम्रा मानिस पुगे भने उनीहरुलाई हटाउने कुनै अधिकार जनतालाई थिएन। जनताले चाहेका मानिसहरु सरकारमा पुग्न सक्दैनथे।

२००७ साल देखि २०१७ साल सम्ममा देशमा प्रजातन्त्र भनेको के हो भनेर बुझ्न नपाउदै २०१७ सालमा पञ्चायती नामको अर्को हुकुमी शासन देशमा लागु

गरियो। पन्चयाती कातमा पनि निर्वाचन हुने गर्दथे। तर पनरक विचार मएका पाटीहरूलाई चुनाव तउन दिइदैनथ्यो। चुनावमा जनताका मत मन्दा पैसाते जित्ने र घाँघती गर्ने काम हुन्थ्यो। त्यस बेला पनि जनता हरूलाई विरोध गर्ने, समा गर्ने र आपुन्ते चाहेका मानिसलाई झान्नवाट वन्चित गरिएको थियो।

यीनै कारणले गर्दा जनताले झानेका प्रतिनिधीले शासन चलाउने, हरक विचार मएका पाटीहरूलाई जनताहरूले नरुचाएमा अर्को चुनावमा जनताहरूले सरकारमा वसेका पाटी वा मानिसलाई मोट को माध्यमले परिवर्तन गरेर आपुन्ते चाहे जस्तो पाटी वा व्यक्तित्वलाई जित्दाई सरकार बनाउन पाउने व्यवस्थाको लागि २०४७ सालमा देशमा ठुलो जन-आन्दोलन भयो। देशमा हेरी पुजातन्त्रको घाम उदायो। पुजातन्त्र राष्ट्रपति संविधानको निर्माण भइ संविधान अनुसार देश चल्ने भएको छ। यस संविधानले सबै पाटीहरूलाई जनतामा गई आफ्ना विचार पचार गर्ने र जनता संग मत माग्ने अधिकार दिएको छ। यसरी जनताले दिएको मतबाट नै सरकार बनाउन पाउने भएकोलेनै (शासन) सत्ताको श्रोत

(मुठान)जनता मरका जन र सार्वभौमसत्ता जनतामा न
मानिएको कारण पनि यही हो।

तर कहिले काहीँ हाने उरले होस वा अन्य स्वार्थको
कारणले होस कुनै कुनै राजनैतिक पाटीका मानिसहरूले
जनताको मत आपुन पट्टितान्न नचाहियो प्रचार-वाजी
पनि गर्न सक्छन। यस्ता कुराहरूबाट हामी बेतैमा सचेत
हुनु पर्दछ र नेपालीहरूको कठोर वतिदानबाट पारको
यो प्रजानतन्त्रलाई बचाउन हामीले सक्दो कोशीस गर्नु
पर्दछ। जुनसुकै माछा वोल्ने र घर्म मान्ने मर पनि
हामी सवै नेपाली हौं। हाम्रो संविधानले नेपालमा
वोत्तिने सवै माछासाइ राष्ट्रिय माछाको मर्यादा
दिएको छ। हाम्रो संविधानले घर्म र जातजातीको
आधारमा गठन मरका दलहरूलाई राजनैतिक दलको
रूपमा स्वीकारेको छैन। तर पनि केही मानिसहरू घर्मको
विभेद देखाउँदै जनतामा गई कुनै धार्मिक समुदायलाई
उत्साउने काम गर्न सक्छन। यसले समाजमा घर्म घर्म
विषमा दुर्भावना पनेलाई बढाउने मच्चाउन सक्दछ।
यसैले पनि हामी सजग मरर निम्न कुरा हरूमा ध्यान
पु-याउनु पर्दछ।

४) सबै धर्मको सारः सत्य र न्यायको स्थापना

सबै धर्महरू एउटै समयमा सुरु भएका होइनन्। जुन स्थान र वेतामा एउटा धर्मको 'सुरुवात' भयो, त्यस धर्मले त्यही स्थान र रिति रिवाजलाई मानेको हुनाले मात्र बाहिरी रूपमा पूजा, आराधना, उपासना आदिमा र ईश्वरलाई पुकार्ने नाममा पन्ध्रक देखिएको हो। तर सबै जसो धर्म त्यस वेताको समाजको विकृति हटाउन, सत्य र न्याय स्थापित गर्न सुरु गरिएका हुन्। सबै धर्मको मुक्तमन्त्र सत्य र न्याय स्थापित गर्दै समाज लाई शान्तीपूर्ण ठगुडाबाट अगाडी बढाउनु हो।

हिन्दु धर्म ग्रन्थहरूमा भनिएको छः " हिंसक नबन, चोरी नगर, आत्म नियन्त्रण गर, पवित्र वन र सत्य प्रति प्रतिवद्ध होउ "

ईसाई धर्म शास्त्रमा भनिएको छः

" ईसा (ईश्वर) को लागि सबै समान हुन -

न्याय र दयालाई तिरस्कार नगर "

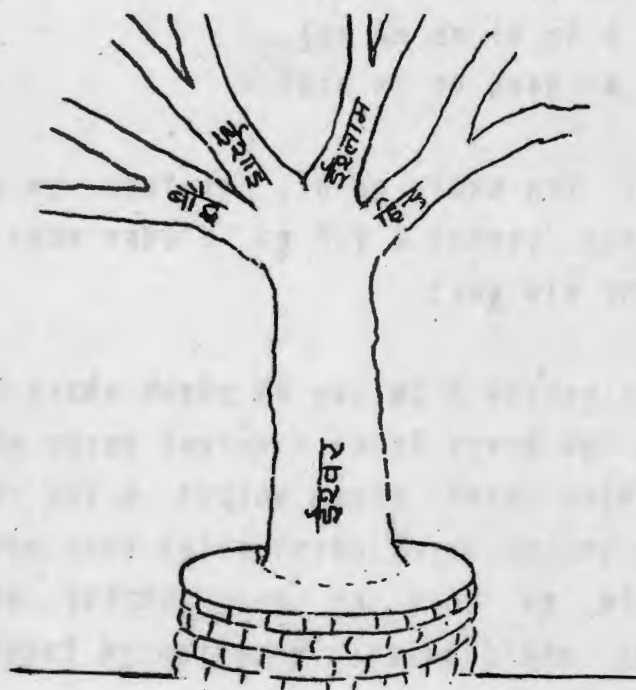
यस्ते ईशताम धर्मते पृथ्येक द्यत्तिनसंग अघिकार मात्र होईन वर अन्यायको विरोध गर्ने कर्तव्य पनि हुन्छ मन्ने कुरा बताउछ। ईशताम धर्म अनुसार धार्मिक विश्वास, वर्ण, जाती, उत्पत्ती, तिग वा माछाका कारणवाट कसैलाई काम गर्ने अघिकारवाट वंचित गरिदेन अथवा मौक्तिक सतरा मोग्नु पर्देन।

वौद्ध धर्मते पनि समाजमा सत्य र न्यायको निम्ती विभेदकारी नियमहरूको विरोध गर्दछ र सामुहिकताको आधारमा बनेको सामाजिक शक्तिनताइ न्यायको पदामा तयाउने कुरा गर्दछ।

अरु देशमा धार्मिक विवादते कसरी अज्ञानित मट्वाएको छ, यसलाई पनि राम्ररी बुझ्ने कोशीश गर्नु पर्दछ। भारतमा भएको धार्मिक विवादतेगर्दा त्यहाँको सरकार वेला वेतामा परिवर्तन हुने गरेका छन। यसते गर्दा त्यहाँको राजनैतिक स्थिरता नभए पछि अज्ञानित व्यवस्था राम्रो हुदेन। यसते जनतालाई भ्रम असुरक्षित बनाउछ। त्यसैले हामीले धार्मिक बेमनश्चतालाई कहिल्यै पनि हुर्किन दिनु हुदेन। धर्म मनेको आ-आपन्नो

विश्वास हो र आपन्नो धर्ममा आस्था राख्नेले अरुको धर्मलाई पनि सम्मान गर्नु पर्दछ। यसो गरिरमा पैमनश्यता कहिल्यै पनि बढ्दैन।

धर्म सम्बन्धी विवेकाबलर धर्मको वारेमा निचोडमा पुग्दा तलको जस्तो चित्र बनाउदछन।

तयसेते हिन्दु र मुसलमान हरको समाजमा सदभावना
रहोस मन्ने चाहना राख्ने एकजना सन्त (कविर) ले
मनेका छनः

कयौ तउते मुरख बन्दे
यह तेरी साम सयाती है
हे पेउ तो जउ एक वही
हर मजहब एक एक डाती है

(व्यर्थमा किन तउछी मुर्ख हो, यो तिम्रो मुम हो।
रसको जरा (इश्वर) त एउटे हुन र धर्महरु यसका एक
एक हाँगा मात्र हुन।)

माथिका कुराहरुले के देखाउछन भने धर्महरुले कसैलाई पनि
भेदभाव नगर्ने प्रेरणा दिन्छन र न्यायको वकालत गर्छन।
तर निहित स्वाधी तत्वहरु समाजमा धार्मिक वखेडा
त्याएर जनतामा पनाटो त्याउने कोशिस गर्छन। धर्मलाई
राजनीति सँग गास्ने हर यस्ता कोटीमा पर्छन।
उनीहरुले धर्मलाई उपासना र सदभावनापूर्ण जिवनशैली

नवनाएर आपन्नो राजनिति गर्ने वाहन बनाउन्न र
समाजलाई विमृसतित बनाउनन्न।

हामी नेपालीहरु पञ्चातन्त्रको विकास गर्ने र आपन्नो
समस्याहरु मतदानबाट छानिएका प्रतिनिधिहरुबाट
वनेको सरकारद्वारा हत गराउने पञ्चातान्त्रिक परिपाटी
तर्पन् तम्किरहेका छौ। यस्तो अवस्थामा यस्ता विचार
बोकेर जाने राजनैतिक दलका व्यक्तित्वहरुलाई
निरुत्साहित पार्नु पर्दछ। यसो नगरिएमा अब निर्वाचित
मसर आउने सरकारले जनताका समस्याहरुको समाधान
गर्नको निमित्त लागी पर्नु मन्दा जनता बीच सृजिएका
धर्मका कृतिम मेदलाई उन्मुक्तन गर्नमा नै समय वरवाद गर्नु
पर्ने हुन्छ। यसो गर्नु पर्दा हाम्रा मत दिउका समस्याहरु,
वाटोघाटोका समस्याहरु, शिक्षाका समस्याहरु र यस्तै
अरु समस्याहरुको समाधान का निमित्त सरकारले कामगर्ने
मौका पाउंदैन। पञ्चातन्त्र आए पछि सरकार
विरोधीहरुलाई दवाउन पट्टि नलागेर जनताका यस्ता
समस्याको समाधानको सोजीमा लाग्ने बेतामा धर्मको
नाममा मनै-मनगडामा अल्मिन्यो भने तपाईं हाम्रा
समस्याहरु कसरि समाधान होतान?

धर्म, जाती, माछा आदिका नाममा नेपाही
 नेपालीका बीचमा वैमन्यता त्याउनेहरू कसरी
 राष्ट्रसेवक राजनिति हुन सक्तानत? राजनैतिक
 पाटीहरूले त सिगोँ राष्ट्रको एकताका निमित्त लागि
 पर्नु पर्छ। त्यसो नगरेका सङ्गमा विनीहरू जनताको हित
 चिन्ताउदेनन मन्ने बुझ्नेर सचेत हुनु पर्दछ। किनमने समयको
 गती संगसंगै मानिस मानिसको बीचको भेद कम हुँ
 जान्छन। हिन्दुहरूको धर्म ग्रन्थमा भनिएको छ: "चारै
 जातका सदस्यहरू इश्वरका सन्तान भएकाले उनीहरू एउटै
 जातका हुन। मानव जातिका एउटै पिता (इश्वर) हुन
 र एउटै पिताका सन्तानहरू पनरक पनरक जातका हुने
 सक्दैनन [मविष्य पुराणा, ब्राह्म पर्व, ४१, ४५]

त्यसैले जनताको बलिदानबाट पुनर्स्थापित भएको
 प्रजातन्त्रताइ जोगाउन र त्यसलाई बलियो बनाउदै अघि
 बढनका निमित्त हामीहरूले समाजका कृत्रिम भेदहरूलाई
 छटाउदै जानु पर्छ, सबै जाति र धर्मका जनताले आपसमा
 सहभाव र एकता बढाउनु पर्छ र जनतामा काटो पाने
 जातका विचार बोक्ने मानिसहरू द्वारा प्रचारित
 ममताई पराजित गर्नु पर्दछ